ĦAL BALZAN
- 350 Sena Parroċċa - 1655—2005 Tifkira

Eku tas-sena 2005

Għadhom friski f'moħħna l-festi li għamilna sentejn ilu f'Ħal Balzan biex fakkarna t-350 sena mit-twaqqif tal-parroċċa. Kienu festi sbieħ u xierqa lir-raħal għażiż tagħna, u nistgħu ngħidu li tawna ħafna sodisfazzjon lilna li għexniehom u ħadna sehem fihom.

Biex dawn iċ-ċelebrazzjonijiet ta' tifkira ma jkunux għaddew għal kollox, kienet idea sabiħa ħafna tal-parroċċa li jiġi ppubblikat ktejjeb ta' tifkira ta' din l-okkażjoni. Fi kliem Carmel Bezzina, l-editur ta' din il-pubblikazzjoni, "kienet tkun ħasra li l-kronaka ta' l-attivitajiet li saru u d-diskorsi studjati u riċerkati li ntisġu f'din l-okkażjoni jtiru mar-riħ u ma jiġux ippubblikati." Dan il-ktieb, stampat pulit ħafna fl-istamperija Veritas, ħareġ f'Ġunju tas-sena li għaddiet (2006) u tqassam fid-djar kollha ftit qabel il-festa titulari bħala tifkira lill-familji tal-parroċċa. Kienet ix-xewqa tal-parroċċa li dan il-ktieb jasal ukoll għand il-Balzanin li jgħixu barra r-raħal u anke 'l bogħod minn xtutna.

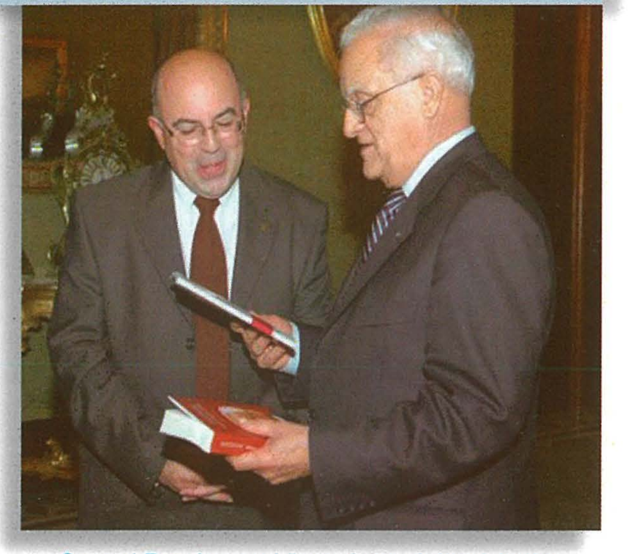

Carmel Bezzina qed jippreżenta ż-żewġ kotba lill-President ta' Malta, Dr Eddie Fenech Adami, fil-Palazz, il-Belt, nhar il-15 ta' Diċembru 2006.

Il-ktieb, bl-isem *Ħal Balzan - 350 Sena Parroċċa - 1655—2005: Tifkira*, jiġbor fih daħla mill-editur, kelmtejn mill-Kappillan Dun Kalċidon Vassallo, l-attivitajiet li saru fil-parroċċa biex jitfakkar dan l-anniversarju, il-programm tal-festa, u l-għadd sabiħ ta' ritratti bil-kulur ta' dawn l-okkażjonijiet. Il-qofol tal-ktieb hija l-ġabra tal-ħames diskorsi li saru tul dawn il-festi. L-ewwel żewġ diskorsi saru fis-serata kommemorattiva tal-Ħadd, it-3 ta' Lulju, taħt il-patroċinju ta' l-E.T. Dr Eddie Fenech Adami, il-President ta' Malta. L-ewwel diskors sar mir-Rev. Dr Joe Galea Curmi dwar "X'Inhi Parroċċa". Id-diskors l-ieħor għamlu l-Prof. Mons. Vinċenz Borg dwar "Il-Qima lejn Sidtna Marija Annunzjata". L-għada t-Tnejn, l-4 ta' Lulju, waqt il-kunċert ċelebrattiv bis-sehem taż-żewġ baned ta' Ħal Balzan, Carmel Bezzina tkellem dwar "Ħal Balzan f'nofs is-Seklu 17", filwaqt li l-Mons. Ġwann Dimech niseġ "Il-Ġrajja tat-Twaqqif tal-Parroċċa ta' Ħal Balzan". Diskors ieħor li nsibu f'dan il-ktieb ta' tifkira huwa dak li sar mill-Prof. Stanley Fiorini nhar l-14 ta' Awissu, bl-isem "Il-Knisja l-Qadima tal-Lunzjata, l-Ewwel Knisja Parrokkjali ta' Ħal Balzan".

F'dan il-kuntest, ta' min isemmi li, f'Novembru li għadda, Carmel Bezzina, l-editur tal-ktieb, li huwa wkoll studjuż tal-Malti, ippubblika l-ktieb tiegħu *Saydon Biblista u Studjuż tal-Malti*. Dan huwa studju evalwattiv tal-kontribut li ta l-Professur Pietru Pawl Saydon (1895-1971) kemm fil-qasam bibliku u kemm f'dak ta' l-istudju ta' l-ilsien Malti. Il-kittieb jagħti ħjiel bijografiku ta' dan l-istudjuż fil-kuntest soċjo-kulturali ta' l-ewwel nofs tas-seklu 20, u filwaqt li janalizza l-kontribut tiegħu fil-ġlieda sabiex ilsien il-poplu jikseb il-post li jixraqlu f'pajjiżu stess, jistħarreġ is-serjetà xjentifika li biha Saydon ħadem biex qiegħed l-istudju lingwistiku tal-Malti fuq sisien sodi u jistudja l-komponenti stilistiċi li jsawru l-kitbiet letterarji oriġinali, l-aktar il-proża, li ħalla. Fl-aħħarnett Carmel Bezzina jiffoka fuq it-traduzzjoni tal-Kotba Mqaddsa, iqegħedha fil-kuntest ta' l-istorja tat-traduzzjoni biblika f'Malta u jifli l-kwalitajiet lessikali, sintattiċi u stilistiċi li jikkaratterizzaw din it-traduzzjoni. Il-ktieb jista' jinkiseb mil-Librerija Preca tas-Soċjetà tad-Duttrina Nisranija (MUSEUM), li ħadet ħsieb din il-pubblikazzjoni. ❒

ikompli minn paġna 31

festa tal-Madonna ta' Lourdes), lanterni, slaleb, il-leġiju ta' wara l-artal maġġur, disinni għat-triehi ta' l-artali, ir-relikwarju tal-festa titulari, l-erba' gastri li jdawru l-istatwa titulari ta' l-Assunta u, l-aħħar biċċa xogħol, id-disinn tal-pavimentar ta' l-istess Knisja Parrokkjali. Għandhom għalxiex jiftaħru l-Qrendin bl-opri li ħarġu minn idejn dan id-disinjatur u skultur.

Fi żmienu, l-uniku artist ta' kalibru tiegħu kien bla dubju l-Bormliż Mastru Abram Gatt (1863-1944). Riċerka li għamel Mark Sagona turi li Buhagiar kien influwenzat xi ftit jew wisq minn Gatt, imma, wara kollox, kienu żewġ pilastri ewlenin tad-dekorazzjoni ekkleżjastika f'Malta fl-ewwel nofs tas-seklu 20. Sagona jgħid li Buhagiar kien ippreferut għax kien jagħmel id-disinn u l-mudell, u għalhekk il-kummissjoni kienet toħroġ lesta mingħand artist wieħed, s'intendi aktar komda għal min jordna x-xogħol. L-istil li qabad Buhagiar kien ixaqleb mill-aktar lejn il-Barokk, però b'taħlita ta' Neo-Gotiku (stil Ingliż... wara kollox konna taħthom!).

Buhagiar jibqa' wieħed mill-akbar artisti u disinjaturi li għamlu isem fis-sekli 19 u 20. Hu jibqa' mniżżel fl-istorja artistika ta' opri sagri kbar fil-knejjes tagħna, u sena wara l-oħra dawn ix-xogħlijiet jibqgħu jiġbdu Maltin u turisti lejn il-Knejjes fil-jiem tal-festa sabiex jaraw il-kapaċità u l-ħila ta' l-id Maltija.

Ħal Balzan jibqa' kburi li l-id Maltija ta' Mastru Manwel Buhagiar daħlet issebbaħ ukoll il-Knisja Parrokkjali tagħna ddedikata lill-Annunzjata. Nagħlaq din il-kitba tiegħi billi nikkwota silta mill-Ktieb '*Maltese Biographies of the Twentieth Century*': '*Buhagiar has been described as a supremely gifted wood-carver graced with remarkable artistic sensitivity.*'

Referenzi:

Mark Sagona, Ktieb tal-Festa Soċjetà Mużżikali Lourdes, Il-Qrendi; pġ 112-115.

Mons. Ġwann Dimech, Ħal Balzan - Ġrajjietu sa l-1999; pġ 149.